

Natuurlijk Tuinieren TRV Stadspark

VERSLAG OVER DE PERIODE 2016-2021
TEN BEHOEVE VAN DE HERKEURING AVVN

Inhoudsopgave	2
Colofon.....	3
Inleiding.....	4
Deel 1: Natuurlijk tuinieren vanaf 2016	5
Voedselbos	5
Vlindertuin.....	10
Maaiplan TRV Stadspark 2020	14
Onderzoek zoogdieren in het voedselbos	19
Onderzoek vleermuizen in het voedselbos	22
Facebookgroep TRV	25
Klussendagen.....	26
Deel 2: Natuurlijk tuinieren tot en met 2016.....	27

Natuurlijk Tuinieren zet door!

Een verslag van de activiteiten in de periode van 2016 tot en met 2021 ten behoeve van de herbeoordeling keurmerk Natuurlijk Tuinieren op 19 juni 2021 door de keurmeesters van het AVVN.

Dit rapport is tot stand gekomen dankzij de inzet van de leden van de werkgroep Natuurlijk Tuinieren, het Bestuur van TRV Stadspark Groningen en de inzet van andere betrokken leden van onze tuinvereniging.

Groningen 7 mei 2021

Tekst: Erik Ettema
Jieldou van den Berg
Rieks Reuvers
Rudmer Zwerver

Fotografie: Jan Noordberger
Kitty Blum
Mirjam Berkepas
Rudmer Zwerver

Lay-out: Maarten Klep

Inleiding

In 2020 stond de herkeuring voor natuurlijk tuinieren vanuit de AVVN op het programma. Door Covid-19 viel die in het water. Er kon niet meer aan een rapportage worden gewerkt en klusdagen en gezamenlijke werkdagen konden geen doorgang vinden. Halverwege is besloten dat de herkeuring niet zou gaan lukken en is er uitstel van de herkeuring gevraagd. Later in de zomer heeft er uiteindelijk nog wel een klusdag plaatsgevonden zodat nog wat werkzaamheden konden worden uitgevoerd. In september is er een oogstfeest georganiseerd.

Natuurlijk tuinieren vanaf 2016

Hierna volgt een samenvatting van de activiteiten die sinds de laatste herkeuring in 2016 bij TRV hebben plaats gevonden op het gebied van natuurlijk tuinieren. Er heeft zich een aantal nieuwe initiatieven ontplooid en bestaande zaken zijn in stand gehouden of soms verbeterd. Deel 2 beschrijft de periode natuurlijk tuinieren tot en met de herkeuring van 2016.

Voedselbos

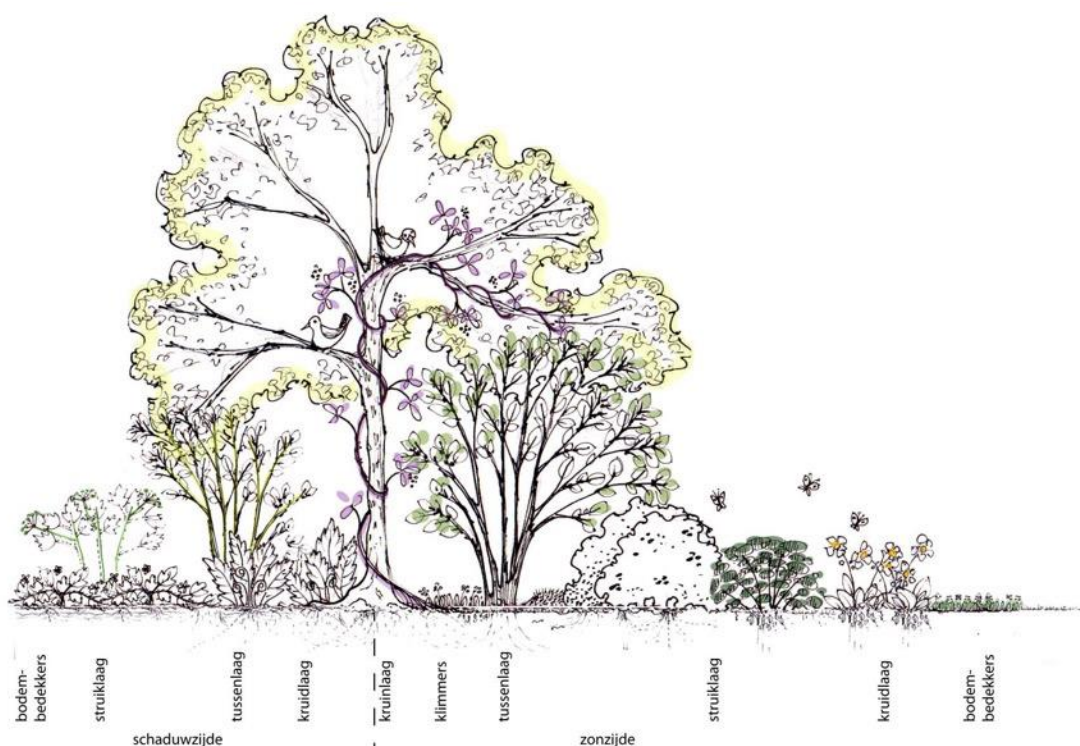
In 2017 zijn we op een verwilderd terrein van de gemeente Groningen aangrenzend aan het tuinpark begonnen met de aanleg van een voedselbos.

Een voedselbos is een door de mens ontworpen systeem, gericht op duurzame voedselproductie. Het ontwerp van een voedselbos is geïnspireerd op de opbouw van een natuurlijk bos zoals we dat in Europa op enkele plekken nog aantreffen. Een tropisch regenwoud is ook een goed voorbeeld.

De biodiversiteit van een natuurlijk bossysteem is enorm hoog. Zo ook de productiviteit: dat komt door de verschillende lagen die precies op elkaar afgestemd zijn. Anders dan in de landbouw wordt er in een voedselbos niet met een enkele laag - de akker- gewerkt maar ook met de lagen daarboven. De arbeid en input zijn op den duur nihil. En het allerbelangrijkste is: een juist ontworpen voedselbos houdt zichzelf in stand en biedt voedsel en onderdak aan ontelbare soorten organismen, groot en klein. Niet alle plantensoorten hoeven trouwens voor de mens eetbaar te zijn. Ook soorten die bijvoorbeeld bestuivende insecten of plaag bestrijdende vogels aantrekken krijgen er hun plek. Verder bestaat een voedselbos uit een gelaagd systeem, zodat planten, bomen en struiken optimaal gebruik kunnen maken van het zonlicht. De volgende lagen vormen samen een compleet systeem:

- Kruinlaag (Grote bomen, 8+ m) bijvoorbeeld Walnoot, Linde, Kers, Ginkgo
- Tussenlaag (Kleine Bomen, Grote Heesters, 3 tot 8m) bijvoorbeeld Mispel, - Hazelaar, Cornus, Decaisnea
- Struiklaag (Kleine heesters , 1 tot 3m) bijvoorbeeld Gojibes, Jostabes, Honingbes, Aalbes, Appelbes , Wijnbes
- Kruidlaag (0,20 – 1m) bijvoorbeeld Smeerwortel, Brandnetel, Varens
- Bodembedekkers (0 tot 0,20m) bijvoorbeeld Aardbei, Postelein, Bosbes, Vossebes, Cranberry
- Klimplanten: bijvoorbeeld Kiwibes, druiven, Akebia
- Wortels en knollen: bijvoorbeeld Aardpeer

De grootte van een voedselbos kan variëren van een kleine achtertuin tot een hectare groot geheel. Dat van ons bestrijkt een oppervlak van ongeveer 0.8 hectare en bevat een grote variëteit aan eetbare planten, bomen en struiken. Een derde deel van het oppervlak en tevens het achterste stuk was reeds een bestaand bos en het overige bestond voornamelijk uit riet. In de loop van de tijd zal het riet grotendeels verdwijnen en het achterste bos zal langzaam worden overgenomen door bomen die we daar zelf hebben geplant, zoals kers, walnoot, tamme kastanje, sassafras, pecannoot etc.

Het voedselbos maakt onderdeel uit van het beleidsplan "Visie op permacultuur, het park als eetbaar landschap" die via onze website gedownload kan worden.

Zie link: <https://www.trvstadspark.nl/vereniging/permacultuur>. Dat plan komt er in het kort gezegd op neer dat we de ruimtes op ons park willen benutten en leden willen stimuleren tot het verbouwen van voedsel en het aanplanten van eetbare bomen en struiken om een duurzame voedselproductie op gang te brengen. Het park als eetbaar landschap, dat is het doel. Het voedselbos is daartoe een eerste aanzet en waar leden vrij kunnen oogsten als er vruchten rijp zijn.

Verder is er een groentetuin in het voedselbos voor eenjarige groentes en hebben we een kas gebouwd van gebruikte materialen. In de zomer houden we wekelijks een groentemarkt waar mensen groente gratis kunnen halen of ruilen. Daarnaast hebben we in het voedselbos een speelveldje aangelegd voor kinderen met een omheining waar fruit tegenaan groeit. Op die wijze willen we kinderen spelenderwijs kennis laten maken met wat de natuur allemaal te bieden heeft. Begin dit jaar is er een vijver gegraven van ongeveer 50 m2 in het midden van het voedselbos voor meer biodiversiteit. Achterin het

voedselbos hebben we een amfitheater gebouwd met een open keuken en een pizzaoven van leem. Daar vinden culturele activiteiten plaats zoals muziekoptredens en theatervoorstellingen. Jaarlijks houden we daar ook ons oogstfeest. Bij het oogstfeest wordt er onder meer fruit geperst uit het voedselbos en brengen mensen ook zelf fruit mee uit eigen tuin. Verder wordt er muziek gemaakt, pizza's gebakken, soep gekookt op een kampvuur en kunnen mensen zelf eten en drinken meenemen.

Oogstfeest 19 september 2020

Het voedselbos dient verder als inspiratiebron voor de leden en bezoekers en worden er rondleidingen gegeven en ideeën aangedragen om de biodiversiteit te vergroten en hoe en op welke wijze restmaterialen kunnen worden hergebruikt. Zo wordt alle biomassa die het voedselbos produceert ter plaatse verwerkt. Daarvan worden bijvoorbeeld takkenwallen aangelegd of bulten gemaakt die als schuilplaats kunnen dienen voor dieren en insecten. Ook wordt puinafval van leden hergebruikt door er stapelmuurtjes van te maken. Van gebruikte ramen hebben we de kas gebouwd, de open keuken van oude planken en balken en het amfitheater is gemaakt van stenen die mensen over hadden.

Tevens is het voedselbos een stiltegebied waar je lekker kunt wandelen en genieten van de natuur en waar je tot rust kunt komen. We zijn nu vier jaar bezig en er zullen nog wel wat jaren overheen gaan voor het voedselbos volledig volgroeid is. Het is een proces waar we zelf ook in meegroeien wat betreft kennis en ideeën, maar waar we ook de tijd krijgen om de mogelijkheden te onderzoeken die de natuur ons te bieden heeft en hoe we onze levensstijl daar wat meer op kunnen aanpassen.

Uitnodiging aan alle tuiniers van TRV Stadspark:

OOGSTFEEST

ZATERDAG 19 SEPTEMBER !!

15u / bij het verenigingsgebouw:
fruitpersen: appels, peren, druiven, tomaten,
bessen tot sap persen
Neem je eigen fruit en sapflessen mee.

18u / in het
voedselbos:
pizza bakken voor
kinderen
&
live muziek en
kampvuur

Neem al je tuinburen mee naar dit niet-te-missen feestje, en
muzikanten: schroom niet om jullie instrumenten mee te nemen!

LET OP: Breng je eigen bord, glas, drank en hapjes mee
Tot zaterdag!

Dolf, Adelheid, Arnoud, Jieldou, Jon, Rieks, Eeke, Steven, Noël

Vlindertuin

De vlindertuin van boven af gezien met zichtbaar het grondplan vlindervorm

Een korte samenvatting van het wel en wee van de vlindertuin sinds de laatste avvn keuring in 2016.

De afgelopen jaren heeft de vlindertuin te lijden gehad onder een paar droge seizoenen. De droogte had natuurlijk effect op de flora in de tuin, planten moesten aangevuld worden. De watervoorziening in tuin bleek onvoldoende te zijn om het gebrek aan water te compenseren. Ook de ernaast liggende sloten waren verdroogd. Toen ook het volgende jaar gebrek aan water ontstond werd besloten de waterreserve te vergroten met nog een paar regentonnen, aan elkaar gekoppeld, en gevoed door het dak.

Dit jaar kwam traag op gang, het bleef te koud, de natuur zou 2 tot 3 weken achter liggen. Het regende veel en het werk in de tuin liep dan ook vertraging op. Een koude periode in afgelopen winter (-10 -15 C) doet vrezen dat minder vorstbestendige planten het loodje hebben gelegd. Zoals gaura, verbena en bonariensis. Na inventarisering zullen ze aangevuld worden. De vlinderstruiken leven gelukkig nog.

De coronapandemie heeft er voor gezorgd dat het groepje vrijwilligers, ongeveer 8, in twee afzonderlijke groepjes op verschillende tijdstippen aan het werk zijn, toch iets minder gezellig eigenlijk. Ook de verenigingswerkdagen zijn daarop aangepast.

Het historisch gegroeide groepje bestaat nu uit Jieldou, Rita, Dolf, Annemiek, Willie, Editha, Loekie, Kitty en Erik en iedere week wordt er wel in de tuin gewerkt of vergaderd (gezellig). Nieuwe leden zijn van harte welkom.

Na de alarmerende berichten over het afnemend aantal insecten zijn wij spoorlags overgegaan tot het spitten van een drietal borders in het grasveld waarin eenjarige insectenlokkers worden gezaaid zoals bv phacelia ed. Alle kleine beestjes helpen.

Voor het voorjaar hebben we bollen, stinzeplanten, tulpen, narcissen geplant waarvan het verwelkende loof mooi door de eenjarigen verborgen wordt.

Op de klussendagen, altijd goed bezocht, worden de paden bijgesneden (grondplan vlindervorm), paden van snippers voorzien en er wordt gesnoeid en gewied. Ook hier onder coronaregime.

Het tuinhuisje op het terrein is opnieuw geverfd en rotte delen zijn vervangen, het interieur is opgeruimd, er is een pergola gebouwd voor de druif.

Om het verwerken van de vrijkomende tuinafval te vergemakkelijken is een extra compostbak toegevoegd.

Het maaibeheer van de dijkjes is aangepast voor meer zaadvorming en bloei.

Foto's Willie en Dolf

Tekst Erik

Maaiplan TRV Stadspark 2020

Aanleiding

Al sinds 2014 wordt er op het terrein van de TRV Stadspark ecologisch maaibeheer toegepast. Dit was destijds bedoeld als een pilot van drie jaar. Waarna het maaibeheer zou worden geëvalueerd. Intussen is het in 2020 de hoogste tijd voor een korte evaluatie en waar nodig een herziening van het maaiplan.

Waarom ecologisch maaibeheer?

Het aantal insecten is in de afgelopen jaren sterk afgenomen in Nederland. In 30 jaar tijd zijn populaties met 50% tot 75% terug gelopen. Dit heeft te maken met het gebruik van bestrijdingsmiddelen, monoculturen in het agrarisch gebied en het veelvuldig maaien van graslandvegetaties op het platteland maar ook in de stad.

Ook in stadstuinen is het aantal insecten sterk teruggelopen vanwege bloemloze gazons, verharding en uitheemse bloemsoorten. Wegbermen, stadsparken en natuurgebieden zijn momenteel de belangrijkste plekken waar nog insectenrijke graslandvegetaties voorkomen. Door de openbare grazige delen op de TRV Stadspark extensiever te beheren kunnen hier meer inheemse kruiden en bloemen groeien en kan het leefgebied van insecten iets worden uitgebreid. Dit gaat om slechts een klein oppervlak. Maar het is langgerekt waardoor insecten via de stroken van de ene naar de andere tuin kunnen trekken. En de losliggende delen kunnen mogelijk als “stepping stone”/stapsteen worden gebruikt tussen gescheiden populaties. Waardoor uitwisseling tussen populaties wordt vergemakkelijkt en populaties beter stand houden.

Evaluatie

Waar in de afgelopen 5 jaar het ecologisch maaibeheer is toegepast, zijn klachten van omwonenden het grootste struikelblok gebleken. Dit speelt slechts op een paar locaties. Op drie locaties is enkele keren van de geplande maaidatum afgeweken en werd de vegetatie (op eigen initiatief) eerder gemaaid dan gepland. Dit is erg jammer omdat alle winst die in de voorgaande jaren was geboekt op het gebied van biodiversiteit, en de kosten en moeite die werden gestoken in het uitzaaien van soorten, door één verkeerde maaibeurt grotendeels teniet wordt gedaan. Op deze locaties zal de maaidatum worden vervroegd en er zal met de bewoners moeten worden afgesproken dat ze het recht niet in eigen hand nemen.

Op drie andere locaties is de vegetatie nog vrij eentonig. Hier is het aan te bevelen de vegetatie door te zaaien met wilde bloemzaden om de vegetatie een “boost” te geven. Dit is op de kaarten aangegeven met een blauwe lijn.

Maaiplan

Er zijn in het maaiplan van 2020 twee verschillende programma's te onderscheiden:

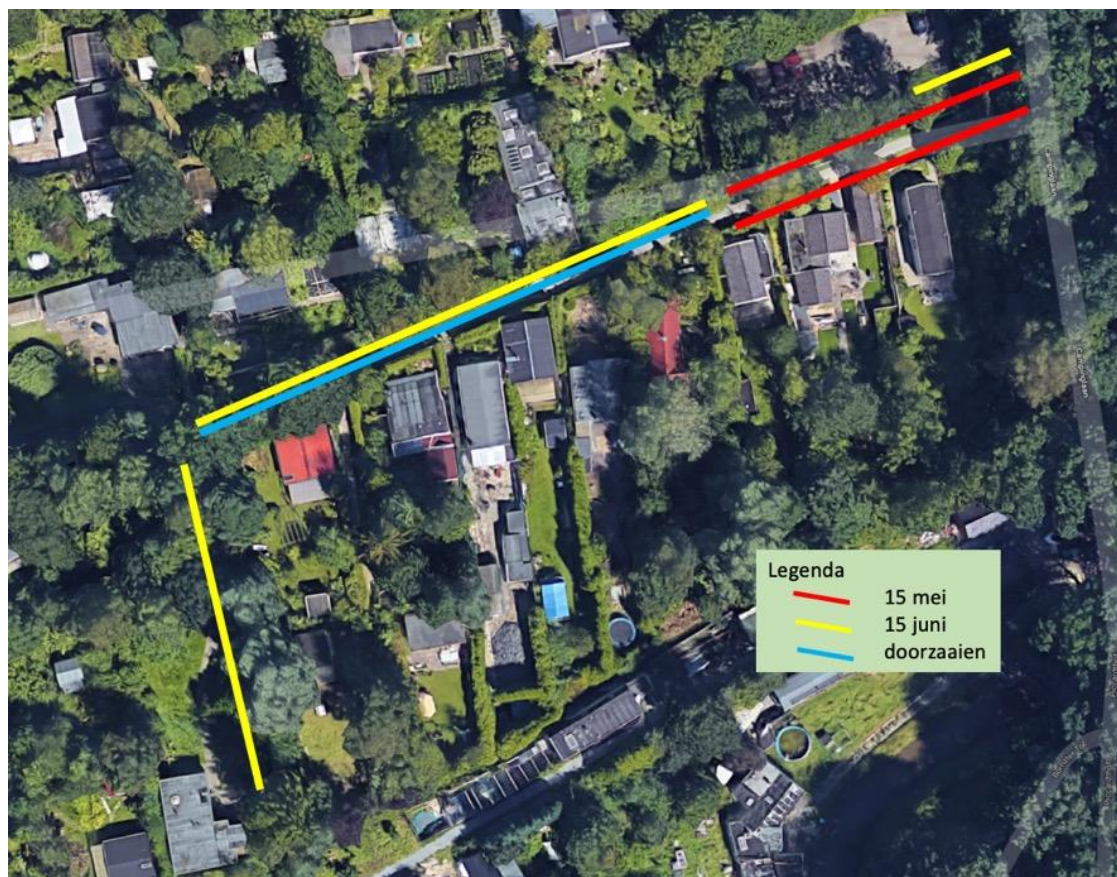
- 15 mei: Het eerste programma ligt op de plekken waar bewoners problemen hebben met het lange gras. Hier wordt een maand eerder gemaaid dan normaal (15 mei), en vervolgens weer op 15 juni, 15 juli, 15 augustus en 15 oktober, in totaal vijf keer per jaar. In tijden van droogte wordt er niet gemaaid. Dit is slecht voor zowel de vegetatie als de bodem.
- 15 juni: Op de overige locaties ligt het normale programma dat zorgt voor optimale ontwikkeling van kruidenvegetaties. De eerste keer wordt gemaaid op 15 juni. De tweede keer op 1 oktober.

In alle gevallen wordt het maaisel afgevoerd, zoals altijd al het geval was. Daar waar de vegetatie aan een sloot grenst wordt het maaisel uit de sloot geharkt. Daarbij wordt meteen een gedeelte van de watervegetatie uit de sloot verwijderd zodat deze voldoende watervoerend blijven. Het is niet de bedoeling dat alle watervegetatie wordt verwijderd.

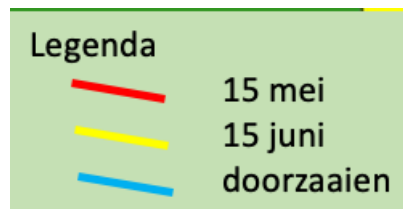
In het volgende overzicht is de ligging van de twee verschillende programma's weergegeven. In figuur 1 en figuur 2 is een detail overzicht te zien van twee wat complexere situaties.

Figuur 1: Detailkaart van het maaiplan rond de parkeerplaats. Bij de zwaluwtil wordt het hek vrijgehouden. De rest van de oever wordt extensief gemaaid en doorgezaaid met kruiden.

Figuur 2: Detailkaart van het maaiplan bij ingang zuid.

Voorbeelden van ecologisch maaibeheer op de TRV

Onderzoek zoogdieren in het voedselbos:

dit artikel is geplaatst in ons ledenblad “Groene Blaadje”

In de maanden augustus, september en oktober 2020 hebben er een stel wildcamera's gehangen in het voedselbos op ons terrein. Deze camera's staan permanent in een slaapstand en worden geactiveerd als er beweging wordt geregistreerd. Op die manier kun je de activiteit van dieren monitoren die over een pad lopen of (zoals bij één van de camera's) worden aangetrokken door aas.

Dat heeft best interessante resultaten opgeleverd. Er komen meer zoogdieren voor op ons terrein dan je in eerste instantie zou denken. Deze dieren krijg je nauwelijks te zien omdat ze meestal 's nachts actief zijn. De waargenomen zoogdieren zijn:

soort	aantal
huiskat	zeer algemeen
bosmuis	zeer algemeen
rosse woelmuis	algemeen
bosspitsmuis	vrij algemeen
huisspitsmuis	vrij algemeen
bruine rat	vrij zeldzaam
egel	vrij zeldzaam
haas	zeldzaam
steenmarter	zeldzaam
vos	zeldzaam
wezel	zeer zeldzaam

De meest bijzondere waarneming is de wezel. Dit dier werd maar één keer waargenomen. Wezels zijn echte specialisten en jagen bijna alleen maar op woelmuizen. Mogelijk heeft dit dier een verblijfplaats en territorium in het rietveld. De wezel staat in Nederland op de rode lijst van bedreigde soorten.

De muizensoorten komen veel voor. Dat is normaal. De bosmuis is een echte opportunist die in veel verschillende leefgebieden voorkomt en kan leven van verschillende voedselbronnen. De rosse woelmuis leeft van plantenwortels en kan in hele hoge dichtheden leven.

Spitsmuizen eten (net als de egel) alleen maar insecten en staan daardoor meer aan de top van de voedselketen. Daarom komen ze altijd in veel lagere aantallen voor. Sommige soorten spitsmuizen zijn erg zeldzaam.

Van links naar rechts: steenmarter, wezel, huisspitsmuis en rosse woelmuis.

Bruine ratten leven vaak in de buurt van water. Ratten kunnen allerlei ziektes bij zich dragen. En omdat ratten dicht bij mensen kunnen komen, bestaat het risico dat die ziektes naar ons worden overgedragen. De Bruine rat komt van oorsprong niet in Europa voor. Daardoor heeft het dier hier maar weinig vijanden. Ook katten laten ratten met rust. Ze zijn net een maatje te groot voor ze. Laat geen vuilniszakken liggen in je tuin, want dan komen er meer. Gelukkig werden er niet veel ratten gefotografeerd.

De haas is een verrassende waarneming. Ons terrein is niet echt geschikt leefgebied voor de haas. Desondanks werd er wel een keer een rondscharrelende haas gefotografeerd.

De steenmarter staat aan de top van de voedselketen en komt daardoor maar weinig voor. De steenmarter werd een paar keer gefotografeerd. Omdat steenmarters een territorium hebben dat ze beschermen tegen soortgenoten, betrof dit steeds hetzelfde dier. Op ons hele terrein leven ongeveer twee a drie steenmarters. Steenmarters kunnen soms overlast veroorzaken, ze moeten dan worden verjaagd. Maar... ze hebben wel ratten op het menu staan. Als een van de weinige roofdieren houden zij de rattenpopulaties onder controle. Daarmee bewijzen ze ons (ongemerkt) een grote dienst.

In de winter van 2020 werd verschillende malen een vos gezien op de beelden. Het betrof steeds dezelfde vos die kennelijk een looproute heeft door het voedselbos. De verblijfplaats van de vos ligt waarschijnlijk buiten het terrein van de TRV.

Huiskatten staan ook aan de top van de voedselketen. Deze rovers zijn (helaas) zeer algemeen op ons terrein. Op één van beide camera's was driekwart van de foto's van katten. Er lopen waarschijnlijk tientallen rond op de TRV.

Dit geeft een enorme druk op wilde muizen en vogels. Ook de zeldzame soorten worden gevangen. Zelfs egels, wezels, eekhoorns en jonge hazen worden soms door katten gedood. Dat is erg jammer want katten doen dit alleen maar voor de lol. Doordat katten thuis een lekker bakje kattenvoer hebben staan, wordt hun aantal niet gereguleerd door het voedselaanbod. Daardoor komen deze roofdieren in extreem hoge aantallen voor in Nederland (3 miljoen stuks!). Dat is geen eerlijke strijd. Vooral vogels (die vrij lang leven en zich maar langzaam voortplanten) hebben veel last van rondstruinende katten. Het is beter om katten 's nachts en in de winter en in het voorjaar (broedseizoen) binnen te houden.

Onderzoek vleermuizen in het voedselbos:

dit artikel is geplaatst in ons ledenblad “Groene Blaadje”

In de nacht van 18 op 19 september 2020 is een vleermuisrecorder opgehangen in het voedselbos. Zo’n batdetector maakt opnames van de sonar van vleermuizen. Aan de hand van die opnames kan de soort worden bepaald. Dat leverde verrassende resultaten op. Er zijn in die nacht 7 verschillende soorten vleermuizen langs komen vliegen:

soort	Latijnse naam	aantal
gewone dwergvleermuis	Pipistrellus pipistrellus	21x
ruige dwervleermuis	Pipistrellus nathusii	14x
laatvlieger	Eptesicus serotinus	3x
rosse vleermuis	Nyctalus noctula	4x
watervleermuis	Myotis daubentoni	8x
meervleermuis	Myotis dasycneme	2x
franjestaart	Myotis nattereri	1x

De avond begon met een paar rosse vleermuizen. Dat zijn hele grote vleermuizen die in holle bomen leven in het Stadspark. In de vroege schemering kun je ze soms hoog over zien vliegen. Je ziet ze daardoor gemakkelijk aan voor middelgrote vogels.

Even daarna verschenen de eerste dwergvleermuizen. Dit zijn de talrijkste soorten van ons land en de kans is best groot dat sommigen dieren verblijven in onze huisjes en vleermuiskasten op het terrein. Dwergvleermuizen eten vooral steekmuggen.

Gewone dwergvleermuis

De laatvlieger is ook een echte stadsbewoner. Hij is ook groot (net iets kleiner dan de rosse vleermuis) en slaapt overdag meestal onder dakpannen en in spouwmuren. Laatvliegers eten vrij grote insecten, waaronder de vlinders van de eikenprocessierups.

Vanaf 21 uur liet een watervleermuis zich voor het eerst horen. Deze soort jaagt meestal vlak boven het wateroppervlak op insecten die in het water zijn gevallen. Maar ze kunnen hun voedsel ook prima vinden in bosranden, zoals hier het geval is.

De Meervleermuis is een soort turbo-watervleermuis, een flinke slag groter en meestal te vinden boven grotere wateren. Maar ook deze soort redt zich prima in de bosrand. De Meervleermuis is op Europese schaal een erg zeldzame soort. Maar in het waterrijke Nederland komt ie redelijk veel voor, het is de “grutto” onder de vleermuizen.

De franjestaart is een interessante en zeldzame soort die je normaal gesproken tegenkomt in de bossen en landgoederen op de zandgronden van oost-nederland. Omdat franjestaarten op verscheidene plekken overwinteren in Groningen-stad zijn ze rond deze tijd ook hier te vinden. De franjestaart is een zeer behendige vlieger die in staat is om (al “biddend”) zittende insecten van de bladeren te plukken en spinnen uit hun web te trekken. Zonder daarbij spinrag aan de vleugels te krijgen.

Franjestaart

Zo blijkt maar weer dat we 's nacht veel meer bezoekers hebben op ons park dan je in eerste instantie zou denken. Het is ook leuk om te zien dat het voedselbos letterlijk en figuurlijk zijn vruchten afwerpt.

Facebookgroep TRV

Deze facebook groep is al opgericht in 2014 maar is de laatste jaren meer tot bloei gekomen. Momenteel heeft de groep 123 leden. Er worden vrij actief berichten geplaatst in groep over leuke waarnemingen, vragen, tips of hulp.

Klussendagen

Drie keer per jaar zijn er klussendagen op de vereniging. Er kan dan 4 uren worden gewerkt door de leden. Per jaar mogen leden 8 uur werken om een borg van €160 terug te krijgen. Tijdens deze klussendagen wordt er werk uitgevoerd op het terrein of aan de gebouwen.

Dankzij de betrokkenheid van het bestuur, die het belang van natuurlijk tuinieren ook inzien, zijn sinds enkele jaren ook de projecten van natuurlijk tuinieren opgenomen in de klussendagen. In de paddenpoel, bij de stapelmuur en in de vlindertuin worden dan klussen uitgevoerd om deze elementen voor de vereniging te behouden.

Dankzij deze klussendagen kan er met een relatief klein aantal vrijwilligers voor natuurlijk tuinieren toch een vrij groot aantal projecten in de lucht worden gehouden.

Voor 2021 staan de volgende klussen nog op het programma:

- Voorjaarsonderhoud en nazomeronderhoud paddenpoel
- Van 15 mei tm 12 juni elk weekend werkzaamheden bij het voedselbos
- Hele jaar door onderhoud bij de vlindertuin
- Onderhoud stapelmuur
- Repareren bordjes bomenroute en smulroute
- Nestkasten timmeren

Deel 2

Natuurlijk tuinieren t/m 2016

Inleiding

De activiteiten tot 2016 worden hier nog een keer in het kort weergegeven. Daarbij kan worden opgemerkt dat er in de afgelopen jaren zich ook zaken hebben ontwikkeld. Zo is de permacultuurtuin geïntegreerd in het voedselbos, evenals een deel van de smulroute en de smulroute was op haar beurt weer de aanzet tot het plan om van het park een eetbaar landschap te maken. Verder hebben ideeën als stapelmuurtes, takkenrillen of bulten en andere insectvriendelijke maatregelen ook hun plek gevonden op andere delen van het park.

Bomenroute

Via de bomenroute wandelt men langs alle bijzondere en beeldbepalende bomen op het verenigingsterrein. De bomenroute is al aanwezig sinds 2008 en is in 2016 van nieuwe informatiebordjes voorzien. Op onderstaande plattegrond zijn de bomen en hun locaties aangegeven.

Smulroute

In samenwerking met de Gemeente Groningen is in 2012 in het kader van het project “Eetbare stad” de smulroute opgezet. De gedachte is dat als voedsel dicht bij huis groeit, mensen weer zelf het productieproces van voedsel zien en ervaren. Deze wandelroute leidt langs allerlei eetbare vruchten op het verenigingsterrein. Denk hierbij aan fruitbomen, bessenstruiken, bramen, notenbomen aardbeien, maar ook aan eetbare planten zoals rucola, viooltjes en paardenbloemen, kamille en citroenmelisse, enz. Wij willen in de openbare ruimte van ons volkstuinencomplex eetbare en/of vruchtdragende planten, struiken en bomen planten waar de bezoekers van mogen snoepen.

De route is duidelijk gemarkeerd met bordjes die in 2016 zijn vernieuwd.

Paddenpoel

In 2007 is een poel gegraven waar het terrein zijn naam aan dankt. Het achterliggende idee was een voortplantingslocatie te bieden aan amfibieën en libellen. Bovendien trekt water ook andere dieren aan zoals vogels en vleermuizen die er komen drinken. Op de overgang van nat naar droog kunnen bijzondere moerasplanten groeien. Om deze overgang zoveel mogelijk te benutten zijn de oevers van de poel flauw aangelegd. De Kleine watersalamander plant zich jaarlijks voort in de poel en er zijn diverse libellensoorten en andere waterinsecten aanwezig.

Er is in 2010 een tweede poel gegraven voor groene kikkers en de waterspitsmuis. Deze poel is groter en dieper dan de andere. Bovendien is er een verbinding met de sloot, zodat het boezempeil wordt gevolgd. Door deze verbinding zitten er wel stekelbaarsjes in het water. Daardoor is de poel iets minder geschikt voor kwetsbare amfibieën als de kleine watersalamander en bruine kikker. Groene kikkers en gewone padden hebben hier minder last van. De ruig begroeide oevers bieden leefgebied voor de waterspitsmuis, deze oevers zijn aangesloten op andere oevers met geschikt leefgebied.

Zandtuin

Bij wijze van experiment is er een bult zand gelegd op een deel van de oude fundering. Zand is veel minder voedselrijk dan veen, onze bodemsoort. Hierdoor biedt zand een geheel andere groeiplaats voor geheel andere planten zoals heide, duindoorn e.d. In het voorjaar wordt er een zaadmengsel van inheemse soorten voor een voedselarme bodem ingezaaid.

Stinzentuin

Het beboste gedeelte is ingericht als stinzentuin. Een aantal stinzenplanten waren er al, zoals struisvaren, vogelmelk, prachtframboos, gevlekte dovenetel, kamperfoelie en sneeuwbes. Daarnaast zijn er drie emmers met bolletjes van sneeuwkllokje, wilde hyacint en daslook in de grond gestopt. Verder is gevlekt longkruid, lelietje van dalen, maagdenpalm en vrouwenmantel aangeplant. Stinzenplanten zijn ouderwetse tuinplanten. Ze werden in de allereerste tuinen in de middeleeuwen gebruikt. Het is een bonte verzameling van binnenlandse en buitenlandse soorten. Wat ze allemaal gemeen hebben is dat ze sterk zijn. Ze laten zich niet gemakkelijk door onkruid verdringen. Schoffels bestonden toen nog niet waarschijnlijk.

Takkenril

Vorig jaar is de takkenril uitgebreid. Zo'n takkenril biedt een broedplaats aan bijvoorbeeld winterkoning en roodborst. Ook ander dieren kunnen hier een schuilplaats vinden. De haagwinde, die er in groeit, zal dit ook in de toekomst blijven doen, hij heet tenslotte niet voor niks haagwinde. Dit is niet erg, dat is ook de bedoeling van een takkenril. Als iemand hop over heeft mag dit ook naast de ril worden geplant.

Takkenhoop

Naast de zandtuin ligt een hoop van takken en stenen die is afgedekt met een stuk plastic. Dit is een schuilplaats voor egels, muizen, padden en marters. Het stukje plastic houdt de hoop van binnen droog.

Vlindertuin

De vlindertuin is een van de oudste en verst ontwikkelde projecten binnen natuurlijk tuinieren. De vlindertuin heeft een eigen projectgroep met eigen vergaderingen waar beslissingen worden genomen mbt het onderhoud van de tuin. Er is een onderhoudsschema waarmee groepen vrijwilligers worden ingezet op zaterdagochtenden. Daarnaast vindt er onderhoud plaats op de reguliere klusochtenden in april, juni en september.

Jaarlijks worden de paden opnieuw gevuld met houtsnippers en het onkruidvrij houden van de vlindertuin vergt de nodige inspanning. Hierdoor heeft de vlindertuin zich in de loop der jaren ontwikkeld tot een mooi bloeiend geheel en een echte publiekstrekker.

Permacultuurtuin

Vanaf 2013 wordt er gewerkt aan een permacultuurtuin in het rietveld naast het verenigingsgebouw.

Met regelmaat verschijnen er artikelen over permacultuur in het verenigingsblad:

“Maar Permacultuur, wat is dat eigenlijk?” Hoor ik u denken. Ik zal het u uitleggen.

Permacultuur houdt zich bezig met het ontwerpen van duurzame ecosystemen waarvan de opbrengsten tegemoetkomen aan de behoeftes van

mens, flora en fauna. Bij opbrengsten moet u denken aan groente, fruit, paddestoelen maar ook bijvoorbeeld hout voor de kachel of voor andere doeleinden. Er wordt geen kunstmest gebruikt en geen onnatuurlijke pesticiden, alles is puur natuur. Kenmerkend aan Permacultuur is bijvoorbeeld dat de diversiteit aan planten en dieren zo hoog mogelijk is, de grond altijd bedekt blijft en dat er veel met meerjarige planten wordt gewerkt. Van groot belang is dat er gestreefd wordt naar een gesloten kringloop op het stuk land dat bewerkt wordt. In plaats van compost van buitenaf te halen wordt er dan op de plek zelf compost gecreëerd en gebruik gemaakt van stikstofbindende planten. En slim gebruik van waterwerken zoals greppeltjes en vijvertjes kunnen in tijden van droogte of nattigheid het verschil maken tussen een geslaagde oogst en een mislukking. Naast voeding en water zijn er nog vele elementen die een rol spelen in dit natuurlijke spel van geven en nemen. Een geslaagde kringloop levert geen afval, een minimum aan werk en een maximale opbrengst. Dat is pas duurzaam!

Insectentoren

In 2015 is een insectentoren gemaakt bij de Paddenpoel. De toren is opgebouwd uit een stapel pallets en daarna volgestopt met stenen, rietstengels, hooi en hout. Er zijn gaatjes in de stenen en het hout geboord als eilegplaats voor solitaire bijen en wespen. Tussen het hooi en de stenen leven oorwormen en pissebedden.

Loungebank van pallets

Bij de Paddenpoel is een loungebank gebouwd. Het meubel is geconstrueerd uit vier pallets en aangepast aan de locatie waardoor het wordt opgenomen in de omgeving.

Ooievaarsnest

In 2013 is er een nestpaal voor de ooievaar geplaatst. De paal is van aluminium en ontworpen en gebouwd door een lid van de vereniging. Voor dit nest was een rustige, ruime plek uitgezocht in de rietvelden. In 2015 is het nest bekleed met riet om het bouwen van een nest door ooievaars gemakkelijker te maken.

Verwarmde vleermuiskast op paal

Vleermuizen houden van warmte. In gebouwen zoeken ze daarom altijd de warmere plekken op zoals spouwmuren die worden beschenen door de zon of in de buurt van de verwarmingsketel. In vleermuiskasten is warmte vaak een probleem. Meestal zijn vleermuiskasten daarom van steenachtig materiaal, donker van kleur en worden ze in de zon gehangen. De stenen kast warmt dan op in de zon en blijft nog een poosje warmte uit stralen nadat de zon weg is. Maar zelfs dan is het lastig om een constante hoge temperatuur in de kast vast te houden. Zeker bij koud weer zoals afgelopen mei.

Op ons tuinpark wordt 's nachts veel door vleermuizen gejaagd maar ze hebben er waarschijnlijk nauwelijks woonplekken. Daarom wordt in het kader van Natuurlijk Tuinieren experimenteerd met een verwarmde vleermuiskast. Hiervoor wordt een grote standaard vleermuiskast van houtbeton gebruikt van het gerenomeerde merk Schwegler. In deze kast is een elektrisch verwarmingsplaatje ingebouwd dat normaal gesproken wordt gebruikt in terraria voor reptielen. De bovenkant van het verwarmingsplaatje zijn ribbels gemaakt van staalplamuur, zodat de vleermuizen grip kunnen krijgen. De kast is opgehangen aan een vier meter hoge paal. Iedere dag zal worden gecontroleerd of er al vleermuizen in de kast wonen.

Stapelmuurtje

Bij het verenigingsgebouw wordt in samenwerking met een professional (Pieter Jan Kuiken) een stapelmuur aangelegd. Op de klussendag van 25 juni

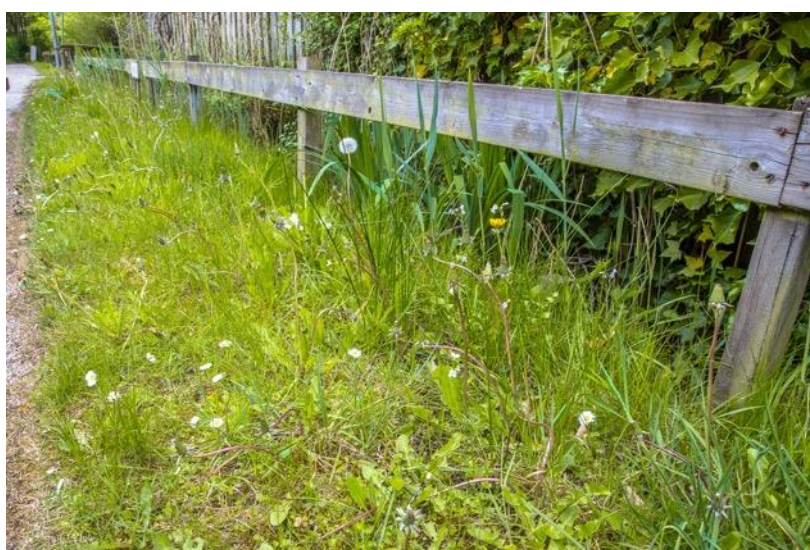
zal in de vorm van een workshop worden gewerkt aan de muur met een ochtendgroep en een middaggroep van vrijwilligers.

De stapelmuur bestaat uit een organisch gevormde omtrekkende muur van gestapelde losse stenen die van binnen gedeeltelijk zal worden opgevuld met kalkrijk zand. Voor een ander deel zal zand worden vermengd met aarde om een iets andere plantengroei mogelijk te maken.

Aan de schaduwzijde zullen openingen in de muur worden ingeplant met varens en muurplanten. Aan de zonzijde worden plantensoorten gebruikt die iets beter tegen droogte kunnen zoals sedumsoorten. De bovenzijde wordt ook voorzien van planten.

Maaibeheer

In het kader van ons keurmerk natuurlijk tuinieren proberen we wat meer bloemen en kruiden tussen het gras te krijgen. Dat ziet er niet alleen vrolijk uit maar het is ook nog eens goed voor de vlinders en de bijen. Daarom zal het gras langs de paden minder vaak worden gemaaid. Het gaat in eerste instantie om proefperiode van drie jaar. In die tijd gaan we kijken waar de bloemen groeien of nog tevoorschijn kunnen komen. Er zullen ook stukken zijn waar minder maaien zinloos is. De proefperiode is ook bedoeld voor het behandelen van problemen en klachten. Deze kunt u melden bij het bestuur (bestuur@trvstadspark.nl). We kunnen vast een oplossing vinden waar iedereen mee kan leven. En zijn we er na drie jaar nog niet uit? Dan stoppen we er gewoon weer mee.

Nestkasten en vleermuiskasten van houtbeton

In 2016 zijn diverse nestkasten en vleermuiskasten op het terrein opgehangen. Voor een deel ging het om vervanging oude kasten en voor een deel betrof het nieuwe. Er is onder andere een overwinteringskast voor vleermuizen geïnstalleerd van het merk Schwegler. Omdat de huidige houten nestkasten vooral door Koolmees en Pimpelmees worden gebruikt zijn er nestkasten toegevoegd voor Roodborst, Gekraagde roodstaart, Grauwe vliegenvanger en Boomklever toegevoegd.

Waarnemingen beschermde soorten

Ringslang: Na een anekdotische waarneming van een slang bij de broeihoop van de paddenpoel in 2010 ,die in 2012 bij NT bekend werd. Is in 2014 de Ringslang aangetoond in het Stadspark. Er werd een dood exemplaar gevonden thv de Gasunie. Dat is voor het eerst in 100 jaar dat de soort weer zo noordelijk is waargenomen. Omdat het dier van 2010 als groter werd beschreven dan het dier in 2014 bleek te zijn, gaat het kennelijk om meerdere exemplaren. Hopelijk bevindt zich (mede dankzij natuurlijk tuinieren) weer een kleine populatie in het Stadspark.

Poelkikker: In een poel in het gemeentelijke rietveld grenzend aan de oostzijde van het terrein, bevindt zich een voortplantingslocatie van de zwaar beschermde Poelkikker. In hoeverre deze dieren gebruik maken van vijvers en poelen op het verenigingsterrein of hier mogelijk overwinteren, is niet bekend, maar wel aannemelijk.

Vleermuizen: In huisje 321 bevindt zich een ingebouwde vleermuiskast in een muur. Zowel in 2014 als in 2016 werd hier een uitvliegende dwergvleermuis waargenomen. Het verblijf is waarschijnlijk niet jaarrond in gebruik. Uit diverse nachten opnames met een automatische batcorder in dezelfde tuin is gebleken dat de zwaar beschermde soorten Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger, Rosse vleermuis en Watervleermuis voorkomen in dit deel van het verenigingsterrein. Daarnaast is het aannemelijk dat ook de moeilijk waarneembare Gewone grootoorvleermuis voorkomt en de zeldzame Franjestaart die onlangs in de stad Groningen is ontdekt, gebruik maken van het Stadspark en het verenigingsterrein.

Kleine modderkruiper: In de wateren grenzend aan de oostzijde en de westzijde van het verenigingsterrein komt de Kleine modderkruiper voor.

Eekhoorn: In het Stadspark leeft een kleine populatie van de Eekhoorn. Deze Eekhoorns gebruiken het verenigingsterrein om te foerageren op kegels van naaldbomen.

Steenmarter: Het verenigingsterrein overlapt naar schatting met 2 a 3 territoria van Steenmarters. Deze dieren hebben ongetwijfeld verblijfplaatsen op het terrein.

Overige interessante waarnemingen

Hermelijn, IJsvogel, Grote lijster, Grauwe vliegenvanger, Goudvink, Bosuil, Ransuil, Kolibrivlinder, Boomblauwtje, Icarusblauwtje, Oranjetip, Kleine vuurvinder, Groot avondrood.